

Øll mugu fáa nakað burturúr: Sjófólk, vinna og samfelagið

FORMAÐURIN Í FISKIMANNAFELAGNUM MÆLIR TIL VIT OG SKIL, SO VIRÐINI VERÐA BÝTT SKILAGOTT MILLUM ØLL Í FØROYU, OG SAMFELAGIÐ SKAL SJÁLVANDI HAVA SÍTT

Árni Gregersen

Ein lítil mánaður er nú farin, síðani nýggja lógin um fyrisiting av sjófeingi kom í gildi.

Ongantið fyrr í nýggjari tíð hevur ein lóg, sum ikki hevur við viðurskiptini millum Føroyar og Danmark at gera, fingið so nógva umrøðu og so hvassorðað kjak, sum hendan lógin.

Tilgongdin vardi í meira enn tvey ár og nógvar broytingar vórðu gjørdar, áðrenn lógin loksins var samtykt og sett í gildi á nýggjárinum.

At áhugin var so ógvusligur fyri hesi lógini, sum avloysti lógina um vinnuligan fiskiskap frá nítí-árunum, hongur saman við, at fiskivinnan er okkara høvuðsvinna og røkkur í hvønn krók í landinum so ella so.

Beinleiðis rakar hon vinnuna og tey sum dagliga hava sítt arbeiðið í fiskivinnuni og teirra millum eru limirnir hjá Føroya Fiskimannafelag og hinum manningarfeløgum.

-Ja, tað er rætt, at lógin fer at ávirka okkara limir, men hvussu nógva tað verður, duga vit ikki heilt at siga enn, sigur formaðurin í Føroya Fiskimannafelag, Jan Højgaard.

Hann og hansara fólk í Fiskimannafelagnum hava fylgt tilgongdini neyvt hesi seinastu tvey árin og neyvan er tal á teimum fundum, sum umboð fyri Fiskimannafelagið hava tikið lut í.

-Hetta fer at geva stórar broytingar, men eg noyðist at siga, at enn kenna vit ikki allar avleiðingarnar av lógini. Vit vita als ikki hvørji hol vit fara at finna í lógum og kunngerðum, so hvørt sum lógir og kunngerðir fara at virka, sigur Jan Højgaard.

Í evstu løtu

Formaðurin í Fiskimannafelagnum fylgdi væl við, meðan lógin var gjørd – líka frá tí ein arbeiðsbóllkur var settur at gera eitt uppskot til lógina og so meðan lógaruppskotið frá Høgna Hoydal, landsstýrismanni við fiskivinnumálum, var til hoyringar og fekk politiska viðgerð.

-Talan er um okkara livibreyð, so tað var mín skylda at fylgja við og royna at ávirka har vit kundu, sigur formaðurin.

Hann leggur dent á, at ein stórbroyting tann positiva vegin hendi millum klokkan trý og fyra náttina fyri at lógin var samtykt.

Tá eydnaðist at tryggja, at útlendingar ikki sleppa umborð at manna skipini fyri lága hýru.

-Eg veit væl, at tað framvegis fer at bera til hjá norðurlendingum at fara umborð á okkara skip, men vandin fyri, at teir fara at mynstra fyri minni hýru enn okkara limir, er ikki serliga stórur, sigur Jan Højgaard.

Óttast gjöld

Formaðurin í Fiskimannafelagnum viisir á, at tað enn er nógva, sum er ókent fyri teimum og fyri vinnuni sum heild.

Millum annað er enn ikki avgjört, hvussu stór gjöld, vinnan skal lata til almenna kassan.

-Tað uppskotið er ikki samtykt enn, so vit vita ikki hvussu ógvuslig hesi gjøldini fara at vera, men eg stúri um tey gerast ov ógvuslig, sigur hann.

-Tað má framvegis vera soleiðis, at tað loysir seg at vera í vinnuni. Hetta er ikki bara galdandi fyri okkum, men so sanniliga eisini fyri tey, sum eiga skipini og gera tey út. Taað má loysa seg og tí er tað avgerandi, at avgjöldini ikki máa grundarlagið undan okkum, sigur Jan Højgaard.

Uppskotið um veiðugjald liggur í løtuni í vinnunevndini hjá Løgtinginum.

Formaðurin í Fiskimannafelagnum ásannar, at partar av vinnuni hava pening at gjalda við, men ein annar partur av flotanum í veruleikanum als ikki hevur pengar at gjalda við.

-Verður gjaldið ásett ov høgt, so er ein avleiðing heilt givið, at partar av heimaflotanum als ikki fer at loysa frá bryggju. Støðan er longu so ring nú, at fleiri ivast í, heldur at leggja skipini, sigur Jan Højgaard.

Hann vísir á, at oljan aftur er dýrkað munandi og tað ger, at tað er dýrt, serliga hjá trolarunum, í heila tikið at fiska.

-Heimaflotin og serliga trolararnir eru pressaðir. Oljan er vörðin dýr aftur og veiðan er ikki økt nakað serligt, sigur hann.

-Skal eitt veiðugjald ásetast, so má tað gerast sum eitt prosentgjald. Eitt fast gjald pr. kilo, kann gera, at tað yvirhøvur ikki fer at loysa seg hjá skipum at fara til fiskiskap, leggur hann afturat.

Færri í vinnuni

Broytingini í fiskivinnuni seinastu mongu árin hevur við sær, at tað ikki longur eru so nógva fólk, sum arbeiða í primeru vinnuni.

Formaðurin í Fiskimannafelagnum heldur, at talið av fólkið í vinnuni, fiskimenn og yvirmenn umborð á skipunum, er um 1000.

-Tað er ikki serliga nógva og sjálvur haldi eg, at tað kanska kundu verið eini 200 afturat.

Hann leggur afturat, at sjálvandi verða nógvar manngongdir broyttar og arbeiðspláss rationaliserað burtur.

-Slíkt skal sjálvandi gerast fyri at vinnan kann menna seg og gerast lønandi, men í førum haldi eg, at nøkur fleiri arbeiðspláss áttu at verið umborð, sigur Jan Højgaard.

Uppboðssøla

Ein partur av nýggju lógini sigur, at ein partur av fiskirættindunum skulu seljast á uppboði.

Hesum eru Jan Højgaard, formaður, og Føroya Fiskimannafelag, hart ímóti og gjøgnum alla tilgongdina í lógini hevur felagið undirstrikað hesi sjónarmið.

Sjálvur sigur formjaðurin, at hann als ikki hevur álit á einari uppboðssølu.

-Eg havi faktisk sagt, at uppboðssøla er óetiskt, sum hon verður skipað nú. Skal ein uppboðssøla virka, so skulu øll rættindini seljast og so mugu øll, eisini útlendingar sleppa at keypa. Annars fer hetta als ikki at virka, sigur Jan Højgaard.

Hann sigur samstundis, at hesum lestinum gongur hann heldur ikki inn fyri, tí fyri hann og felagið er tað avgerandi, at tann peningurm, sum fæst úr sjófeinginum skal arbeiða í Føroyum.

Hann skal als ikki á útlendskar hendur.

Viðvíkjandi uppboðssøluni so er formaðurin samdur við flestu útgerðarmonnum, sum heldur ikki ynskja uppboðssølu.

Hanus Hansen, reiðari í Klaksvík, segði herfyri við Sosialin, at honum als ikki dámar uppboðssølu, men at tað ringasta var mátin, tá ið boð skulu latast inn í afturlætum brævbjálva.

Kvoturnar

Í lógini um fyrisiting av sjófeingi er ætlanin, at undir Føroyum skulu vit fara frá fiskidøgum og í staðin fara at áseta kvotur til einstøku veiðiførini.

Sjálv hendan ásetingin kemur ikki í gildi fyrr enn á nýggjárinum, men tað er bert lítil partur av vinnuni, sum tekur undir við at skifta frá fiskidøgum til kvotaskipan.

-Vit taka als ikki undir við hesum. Hetta fer at elva til mangt keðiligt, tí fiskiskapurin undir Føroyum er í stóran mun ein blandingsfiskiskapur. Tú kanst sjálvdan siga, at nú fiskar tú bara tosk. Tað ber ikki til, tí fleiri fiskasløg ferðast saman á landgrunninum, sigur Jan Højgaard.

Hetta er ikki tað sama sum aðrastaðni – í Íslandi og Noreg til dømis. Har ber til at fiska eftir einum fiskaslag í senn, men tað ber illa til í Føroyum.

-Vit kenna eisini til hvussu tað var, tá ið vit í nítí-árunum royndu við kvotaskipan. Tað gekk als ikki, sigur Jan Højgaard.

Undir viðgerðini av lógini um fyrisiting av sjófeingi var avgjört, at tað neyvan var ráðiligt at seta kvotaskipanina í verk í ár og tí var avgjört, at hetta ikki hendir fyrr enn 1.januar 2019.

Endurnýgging

Formaðurin í Føroya Fiskimannafelag hevur í seinastuni eisini gjørt sær tankar um, hvussu vit frameftir skulu menna fiskivinnuna.

Heimaflotin er niðurslitin, brúkar nógva olju og er í nógvum førum farin um seinasta söludag.

Skipini eru gomul og tað ber ikki til, sum er at endurnýggja flotan.

-Vit noyðast at gera eina almenna skipan, sum fer at gerz tað møguligt at endurnýggja flotan. Okkara skip eru gomul og ikki tíðarhóskandi longur, heldur hann.

-Fyri at fáa eina broyting í lag, so er neyðugt við einum skipapakka av onkrum slag, sum ger, at menn fáa áræði at byggja nýtt, sigur hann.

Hann vísir á møguleikarnar, sum vóru skaptir seinast í fimti árunum og seinast í áttai-árunum.

-Tað almenna noyðist uppá onkran máta at vera partur av eini slíkari skipan, men tað skal sjálvandi gerast við skili, so vit ikki enda í somu knípu, sum vit gjørdi á áttati-árunum, sigur Jan Højgaard.

Sáttmálaviðurskiptini

Føroya Fiskimannafelag er eitt fakfelag, sum fyrst og fremst skal virka fyri bøttu viðurskiptum hjá fiskimonnum.

Felagið syrgir fyri at gera sáttmálar fyri fiskimenn og kvinnur við mótpartin, sum í flestu førum er Føroya Reiðarafelag.

Hetta er gjørt í mong ár, men veruleikin er, at just nú er sáttmálin útgingin fyri fleiri mánaðum síðani og ongin nýggjur er komin í staðin fyri.

Somu viðurskipti gera seg galdandi fyri hini manningarfeløgini. Tey hava heldur ikki gjørt nýggjar sáttmálar, síðani tann gamli gekk út.

Júst nú verður tí areitt eftir gomlu sáttmálunum.

Ja, tað er rætt. Vit útsettu sáttmála-samráðingarnar tí nýggja lógin var á veg og vit eru ikki komnir til samráðingarborðið aftur síðani tá. Vit hava roynt at hála reiðararnar til borðið, men higartil hava teir ikki viljað, sigur Jan Højgaard.

Nýggja lógin ger, at tað eru fleiri viðurskipti í sambandi við sáttmálarnar, sum mugu fáast uppá pláss.